

УДК 811.163.6'367.62:801.61'550*''20"
811.163.6'367.62:[001.32:811.163.6'20"

Simona Klemenčič *

ZRC SAZU

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana

SLOVENSKA AKCIJA „BESEDA LETA“

V Sloveniji poteka akcija Beseda leta pod okriljem Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU) od 2016, letos že sedmič. V letošnji ožji izbor za besedo leta so prišle naslednje besede: **bot**, **draginja**, **energent**, **femicid**, **gasilec**, **povzemalnik**, **predator**, **predsednica**, **supervolilno leto**, **svoboda**, **vojna**.

Kako izberemo besede finalistke? Predloge za besedo leta izbiramo skozi vse leto in sicer od letos dalje na spletni strani <https://beseda-leta.si/>, pa tudi na naslovu beseda.leta@zrc-sazu.si. Prav tako beležimo predloge, ki so podani na družabnih omrežjih in v komentarjih pod novicami v medijih. Proti koncu leta v medijih še enkrat pozovemo javnost, da nam pošlje svoje predloge za besedo leta, spomnimo pa tudi na pravila. Ta so:

1. Beseda (ali besedna zveza) je nova in je v zadnjem času in še posebej v tem letu prešla v dovolj široko rabo, da pomeni dovolj otipljivo spremembo v jeziku, da je vredna omembe. Še posebej primerna kandidatka je takšna beseda, ki je hkrati:

a) čimbolj sveža – pred kratkim nastala v slovenščini ali pred kratkim prevzeta;

b) prešla v širšo uporabo po nekem specifičnem mejniku, ki se je zgodil prav v tem letu;

c) ilustrira pomembno spremembo v družbi, tehnologiji in mišljenju, značilno posebej za zadnje leto.

---

* klemencic.simona@gmail.com, ORCID 0000-0001-7772-7871.

2. Beseda je lahko tudi stara, a je v tem letu dodatno pridobila nov pomen.

3. Beseda je lahko tudi beseda, ki je sicer stara, a je v tem letu povezana z nekim specifičnim, pomembnim dogajanjem in ji je pogostnost rabe občutno zrastle.

Manj primerni oziroma povsem neprimerni predlogi so t. i. „večne“ besede, kot so mir, ljubezen, dvojina, sovražstvo .... Te besede so aktualne vedno in ne morejo biti kandidatke za besedo leta, razen če to podpre neko konkretno dogajanje v tem letu in porast rabe zaradi tega dogajanja (v letu 2020 se je to recimo zgodilo z besedo zdravje, letos pa z besedama svoboda in vojna).

4. Lastna imena ne morejo postati beseda leta.

Beseda (ali besedna zveza), ki jo iščemo, je posebej pomembna za izteka-joče se leto in ilustrira dogajanje in spremembe v družbi, a s poudarkom na tem, da gre, če je le mogoče, za **nekaj relativno novega v jeziku**. Zanima nas, katere besede smo letos posebej velikokrat slišali in prebrali, morda začeli uporabljati na novo ali pogosteje kot prej, morda smo jo začeli uporabljati v drugačnem pomenu. Beseda leta ni nujno beseda, s katero bi *opisali* to leto, ampak je to beseda, ki smo jo tako pogosto uporabili, da je to leto pomembno zaznamovala. Je sličica, ki nam bo čez desetletja priklicala v spomin, kaj se je dogajalo v tem letu in o čem smo največ razmišljali in govorili.

V letošnjem izboru besede leta smo dobili nekaj čez 250 predlogov. Pomenska polja, v katera bi bilo mogoče razporediti predloge, imajo stalno jedro (notranja politika, zunanja politika in svetovno dogajanje, moderne tehnologije, poimenovanja za družbena dogajanja in pojave) in manj stalni del, ki je najbolj informativen. Ko smo konec leta 2016 prvič izbirali besede leta, so bili mnogi predlogi povezani s tematiko spola, spolne usmeritve in družine. Tako je bilo tudi naslednje leto, v letu 2018 pa smo dobili le en tak predlog. Zanimanje za to tematiko je, kot kaže, v veliki meri zamrlo – na diskurz o tovrstni raznolikosti družbe, na katerega so se spočetka mnogi odzvali z nelagodjem, tudi z žaljivimi izrazi, smo se zelo hitro navadili. V letih 2020 in 2021 pa so se predlogi vrteli pretežno okrog pandemije.

Besede leta in kandidatke za besedo leta so bile doslej:

2016 **begunec** (žica, prekarec, déležnik, družina, približnjakarstvo, trumpizem, uberizacija, zareciklirati se, zdravje)

2017 **evropski prvaki** (kripto valuta, arbitražna, anticepilec, drugi tir, krožno gospodarstvo, lažna novica, nadlegovanje, projektariat, sprava)

Новоречје 7

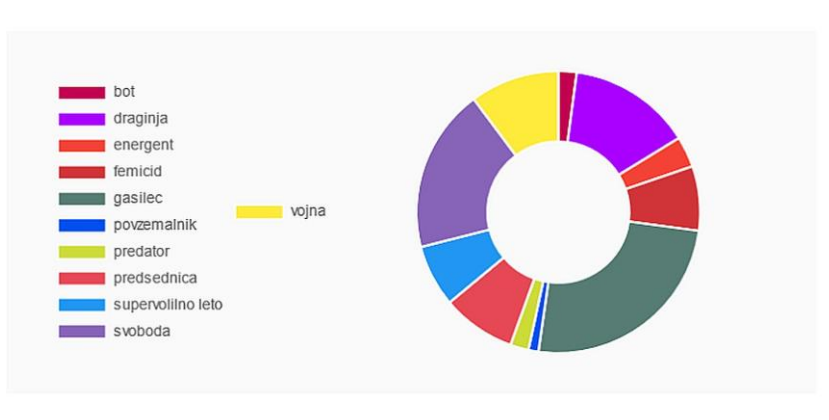
2018 **čebela** (mikroplastika, skodelica kave, generalka, orbanizacija, riso-roman, sovraštvo, tekstati, tipanka, varda)

2019 **podnebje** (šarcizem, brezogljčni, milenijec, nebralec, novinec, prisilka, skiro, trgovinska vojna, volk)

2020 **karantena** (kolesarjenje, 14 dni, cepivo, mehurček, neleto, poziti-ven, predihovalnik, rahljanje, šolotožje, zoom)

2021 **PCT** (voda, proticepilec, dolgi kovid, komunikacija, kronometer, odlok, PCT, poživitven, samotestiranje, sledilnik, stroka)

2022 **gasilec** (svoboda, draginja, vojna, predsednica, povzemalnik, ener-gent, supervolilno leto, predator, femicid, bot)

Zakaj je besed na seznamu „finalistk“ lahko ali deset ali enajst? Deset besed s tega seznama izbere strokovna komisija pod okriljem Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, eno pa prispeva časopisna hiša Delo in ta beseda je lahko tudi na seznamu strokovne komisije. Letos je bila Delova beseda leta **draginja**.

Komisijo akcije Beseda leta trenutno sestavljajo Simona Klemenčič, Petra Svoltjšak, Agata Tomažič, Kozma Ahačič, Gregor Pobežin, Marijan Dovič, vsi ZRC SAZU, in novinarja Slavko Jerič in Valerija Škof. Po zaključku zbiranja predlogov komisija izbere deset kandidatke za besedo leta, ki po našem mnenju najbolj ustrezajo zgornjim kriterijem in ki so razporejene med pomenskimi polji. Posebno težo imajo tudi besede, ki so bile med najbolj iskanimi v danem letu na slovarskem portalu Fran. Hkrati z objavo kandidatke pa izide tudi razpis za pesem – „pesem leta“ –, ki mora vsebovati vse besede kandidatke.

Novotvorjenko leta – tudi za to se kandidatke zbira po več poteh, poleg zgoraj omenjenih tudi med predlogi uporabnikov slovarskega portala Fran, – komisija sporoči hkrati s kandidatkami. 2019 je bil to likotisk, 2020 wuhobran, 2021 koronijec in 2022 vedobežnik.

Vzporedno z Besedo leta od 2019 poteka tudi izbor Kretnja leta v organizaciji Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije. Dosedanje kretnje leta so: 2019 ustava, 2020 koronavirus, 2021 PCT in 2022 Vse je v naših rokah.

Glasovanje za besedo leta je v celoti v rokah uporabnikov slovenskega jezika. Glasovanje se konča pet minut pred začetkom slavnostne prireditve z razglasitvijo besede leta in zmagovalne pesmi, sočasno pa vodstvo Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije razglasi tudi kretnjo leta.

V letošnjem letu je četrtnina glasov med kar 4000 glasovi na prvo mesto postavila besedo gasilec, kar je odmev požara julija 2022, ki je uničil več kot 2000 hektarov planote Kras in se je z njim spoprijelo več kot 1500 gasilcev.

Симона Клеменчич

СЛОВЕНАЧКА АКЦИЈА „РЕЧ ГОДИНЕ“

Сажетак

Словеначка акција *Реч године* (Beseda leta) одржава се у Словенији под покровитељством Института за словеначки језик Фран Рамовш Научно-истраживачког центра Словеначке академије наука и уметности (ZRC SAZU) од 2016. године, ове године по седми пут. Ауторка наводи начела пријаве посредством сајта и социјалних мрежа, начела бирања речи, даје адресу сајта <https://beseda-leta.si/>, указује на медијске активности везане за избор речи године у Словенији.